

депутатів у складі сільської громади, що гарантувало збалансованість і ефективність роботи місцевих органів влади [2, с. 310].

У другій половині XIX ст. виборчі права в Австрійській імперії були значно розширені порівняно з попередніми періодами. До категорій осіб, які мали право голосу на рівні місцевих громад, належали: почесні громадяни; священнослужителі всіх християнських конфесій; єврейські рабини та проповідники; настоятелі монастирів; урядовці імператорського двору; службовці; відставні офіцери австрійської армії; адвокати та нотаріуси; доктори філософії, які здобули наукові ступені в одному з австрійських університетів; лікарі та аптекарі; директори та вчителі гімназій, ліцеїв і шкіл [2, с. 309]. Деякі члени громади могли стати радниками без проведення виборів, якщо вони мали тісні фінансові або особисті зв'язки з громадою. Власники великих маєтків, прилучених до громади, офіційно внесені як окрема адміністративна одиниця. Їхня значна особиста та фінансова роль у житті громади обґрунтовувала їхнє право брати участь у місцевому самоврядуванні без необхідності виборів. Такі особливі умови виборності свідчили про те, що в системі місцевого самоврядування Галичини значна увага приділялася представництву осіб, які мали вплив на громаду через свій соціальний статус, фінансові можливості або особисті зв'язки. Якщо радник, обраний без виборів, ще не досяг повноліття у 24 роки, його повноваження міг тимчасово виконувати опікун, призначений судом. Окремі винятки щодо призначення заступників радників могли стосуватися військовослужбовців та жінок, однак виборчі права офіційно мали лише чоловіки, які досягли 24-річного віку [2, с. 309].

Відповідно до статті 9 закону «Про громади (зміни)» та статті 3 виборчої ординації, виборчі права були обмежені для певних категорій осіб. Зокрема, їх не мали ті, хто вчинив важкі злочини, перебував під слідством або був засуджений до позбавлення волі терміном не менше 5 років. Після відбуття покарання такі особи залишалися позбавленими виборчих прав ще упродовж 10 років. Якщо термін ув'язнення становив менше 5 років, то після його завершення, особа додатково втрачала виборчі права на 5 років. Це положення скеровувалося на забезпечення доброчесності та правової відповідності осіб, які брали участь у виборах і впливали на управління громадою [7, с. 19–20].

У другій половині XIX ст. в Галичині діяли додаткові обмеження на пасивне виборче право, які стосувалися таких категорій: осіб, які заробляли на життя виключно денним заробітком, не мали права бути обраними до радників або інших представницьких органів. Засуджені за

корисливі злочини або злочини проти суспільної моралі втрачали можливість балотуватися на виборні посади. Боржники, майно яких перебувало під судовою заставою через не виконані фінансові зобов'язання, також не могли бути обраними. Ці обмеження скеровувалися на забезпечення соціальної стабільності та участі у місцевому самоврядуванні осіб, які мали належний майновий і моральний статус. Існували певні обмеження щодо обрання осіб до органів місцевого самоврядування. Зокрема, не могли бути обраними: особи, усунені з посади через корупційні правопорушення та визнані судом недієздатними або марнотратами. Ці обмеження скеровувалися на забезпечення доброчесності та відповідальності посадових осіб у місцевому самоврядуванні [7, с. 20–21].

Відповідно до статті 12 третього розділу закону «Про громади (зміни)» та статей 4 і 23 виборчої ординації для Галичини, кожен виборець мав право голосувати лише особисто, обираючи між усною формою або письмовим поданням. У разі письмового голосування виборець подавав картку, в якій зазначалися прізвища кандидата в радники та його заступників. Процес голосування мав бути вільним і не піддаватися жодному впливу з боку повітових чи вищих владних структур. У разі порушення таємниці голосування або вчинення тиску на виборців, вибори визнавалися недійсними. Це ґрунтувалося на рішенні Адміністративного Трибуналу від 29 квітня 1881 р., згідно з яким у таких випадках призначалися повторні вибори [7, с. 21].

Існували визначені випадки, коли голосування могло здійснюватися через уповноважених осіб. Зокрема, це стосувалося таких категорій виборців: недієздатні особи та марнотратники – за них голосували опікуни або піклувальники. Дружини та незаміжні жінки – їхнє виборче право реалізовували чоловіки або офіційні представники. Офіцери та особи, які не проживали за основним місцем реєстрації – вони могли передати своє право голосу довіреній особі. Власники нерухомого майна та підприємств, які мешкали в інших населених пунктах, але мали власність чи бізнес на території громади, також голосували через уповноважених представників. Ця практика відображала особливості виборчої системи того часу, де майновий статус та соціальне становище відігравали ключову роль у процесі прийняття рішень на місцевому рівні [7, с. 22].

Очільника громади завчасно, перед виборами, зобов'язували скласти список уповноважених до голосування – «виборчий лист». Виборці поділялися на два або три виборчі кола залежно від чисельності громади. У громадах до 50 членів встановлювали два виборчі кола. У більших громадах перше коло охоплювало громадян,

які сплачували третину всіх податків громади. Друге коло включало середньо оподаткованих громадян, на яких також припадала третина всіх податків. Третє коло складалося з осіб, які сплачували найменший податок. Для кожного виборчого кола начальник громади укладав окремий список виборців. Не пізніше ніж за чотири тижні до виборів, виборчі листи виставлялися у громадському уряді для перегляду. Кожен член громади мав право перевірити правильність свого включення до списку, оскаржити внесення інших осіб, якщо вважав це помилковим. Після перегляду та розгляду скарг списки затверджувалися остаточно. Вибори проводилися на основі затверджених списків. Кожен виборець мав змогу віддати голос за кандидата, який, на його думку, найкраще представлятиме інтереси громади. Голосування відбувалося у визначений день і час, а результати оголошувалися публічно [2, с. 309–310].

Виборці кожної гміни обиралися з-поміж її членів відповідно до виборчих кіл, які визначалися за рівнем сплачених податків. У гмінах, де існувало три виборчі кола, виборцями могли бути лише ті, хто належав до перших двох виборчих кіл. У гмінах із двома виборчими колами виборче право мали представники першого кола або ж ті особи з другого кола, які сплачували найнижчі податки. Формування виборчих кіл відбувалося з урахуванням суми сплачених податків. Зокрема, сукупні річні податкові внески правласників першого кола складали третину від загальної суми прямих податків у громаді. Це забезпечувало певний баланс між майновим станом виборців та їхнім впливом на виборчий процес [9, с. 7–8]. Кожна виборча група, незалежно від кількості виборців, що брали участь у голосуванні, обирала визначену частку радників та їхніх заступників. У громадах із двома виборчими колами кожне коло обирало половину радників. У громадах із трьома виборчими колами кожне коло обирало третину радників і їхніх заступників. Важливою вимогою було те, що не менше половини радників та їхніх заступників, обраних кожною групою, мали бути християнської віри. Це відображало релігійну складову виборчої системи та певні соціальні пріоритети у формуванні місцевого самоврядування [10, с. 12].

Згідно з положенням від 12 серпня 1866 р., для набуття чинності постанов гмінної ради у справах християнського населення були необхідні присутність більш ніж половини членів ради. Абсолютна більшість голосів від присутніх членів під час ухвалення рішень. Якщо очільник гміни не був християнином, він зобов'язаний був включити до складу місцевої ради певну кількість християн для розгляду відповідних питань.

Також передбачалося, що у складі гмінної ради не менше двох третин членів мали бути християнами, що підкреслювало релігійний аспект у структурі місцевого самоврядування [11, с. 107–108].

Війт укладав списки виборців відповідно до їхньої належності до певного виборчого кола. У разі виникнення скарг на помилки чи порушення у списках, спеціальна комісія, до складу якої входив війт та чотири члени гмінної ради, мала право розглядати такі звернення. Процес перегляду тривав не більше трьох днів, після чого затверджувалися остаточні списки виборців [8, с. 72–73]. Війт, асесори або присяжні обиралися гмінною радою зі свого складу, а заступник війта – з числа радних. Вибори кожного члена гміни здійснювалися відповідно до її регламенту. Особи, які без поважної причини відмовлялися від посади в гмінній раді, підлягали штрафу в розмірі 50 злотих ринських, що надходив до бюджету гміни [8 с. 12–13].

За вісім днів до виборів начальник громади повідомляв громадян про час і місце проведення виборів. Кількість радних і заступників, яких мав обирати кожен виборчий округ. Оголошення подавалося в письмовій формі та розміщувалося на дошці оголошень. Одночасно інформацію передавали і до староства. Якщо громада мала три виборчі кола – кожне обирало третину від загальної кількості радних. Якщо було два кола – кожне обирало половину радних. До складу виборчої комісії входили начальник громади або присяжний, чотири виборці, яких призначав начальник громади або обирали радні, представник від староства (за потреби), який мав право припинити вибори у разі порушень [2, с. 310].

Термін повноважень гмінної ради становив шість років, проте її члени залишалися на посадах до часу призначення нового керівництва. Посадові особи могли бути переобрані, якщо не існувало юридичних перешкод. Після завершення терміну повноважень упродовж 14 днів проводилися вибори для формування нового складу ради. Радним могла стати особа, яка отримала найбільшу кількість голосів у своєму виборчому колі. У разі рівної кількості голосів рішення ухвалювали шляхом жеребкування [8, с. 13–14].

Громадський закон 1866 р. (§ 14, 15) запроваджував державне регулювання виборів гмінних рад і громадської старшини, що послабило роль традиційних сільських сходів, особливо у формуванні громадських урядів. Навіть після 1866 р. практика проведення сходів не зникла. Громадські збори скликалися в разі потреби, оскільки громади продовжували вважати їх важливими для обговорення спільних питань. Про

час і місце проведення сходу мешканців повідомляли усно через посильних, що сприяло широкій участі. У періоди господарських робіт збори обмежувалися коротким обговоренням актуальних проблем, яке часто проводили в неділю після богослужіння біля церкви або в центрі села [2, с. 315].

Висновки. Вибори в селах Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини мали низку особливостей, зумовлених як законодавчими нормами, так і соціально-економічними реаліями регіону. Незважаючи на поступове розширення виборчих прав, доступ до голосування та можливість бути обраним мали лише певні категорії осіб. Виборчі права залежали від майнового стану, розміру сплачених податків, статусу в громаді та інших критеріїв. Виборчий процес передбачав розподіл виборців на два або три кола залежно від рівня оподаткування. Це створювало нерівність між виборцями, адже заможніші громадяни мали більше впливу на формування місцевих рад.

Вибори проводилися за чітко встановленими правилами: голосування було особистим, усним або письмовим, а будь-які порушення таємниці виборчого процесу могли призвести до анулювання результатів. Обрана гмінна рада виконувала адміністративні функції, а її члени мали шестирічний термін повноважень. Війт та асесори обиралися радою зі свого складу, що забезпечувало спадковість влади в громаді. Влада контролювала вибори через участь представників адміністрації у виборчих комісіях, а також через механізми затвердження виборчих списків та вирішення виборчих спорів. Попри законодавче регулювання, громади продовжували використовувати сільські сходи для вирішення нагальних питань, що свідчило про традиції самоврядування. Загалом, виборчий процес у селах Галичини в період австрійського та австро-угорського панування поєднував елементи модернізації та традиційного громадського устрою. Він був обмеженим у доступності, проте залишав простір для самоврядних практик, які зберігалися впродовж усього періоду дії виборчих реформ.

Література

1. Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження: монографія. Львів: ЛьвДУВС, Край, 2008. 467 с.
2. Гураль П. Ф. Місцеве самоврядування в Галичині та його конституційно-правове регулювання (1848–1918). Вроцлавсько-львівський юридичний збірник. 2011. № 2. С. 307–332.
3. Яремчук В. Виборчі системи та українські політичні партії Австро-Угорщини й Росії (друга половина XIX – початок XX ст.). Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2010. Вип. 6. С. 365–375.

4. Баран А. В. Виборче законодавство Австрійської (Австро-Угорської) монархії. Юридичний науковий електронний журнал. 2014. № 4. С. 54–57.

5. Євдокимов В. В. Еволюція виборчого законодавства до представницьких органів влади Галичини другої половини XIX – початку XX ст. Держава та регіони. Серія: Право. 2018. № 4 (62). С. 12–16.

6. Кульчицький В. Австрійська конституція 1849 року і крайова конституція для Галичини 1850 р. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 1965. С. 104–109.

7. Левицький К. Нашъ законъ громадскій або яки ми маемъ права и повинности въ громадъ. Львовъ: Коштомъ и заходомъ Товариства «Просвѣта», 1889. 124 с.

8. Ustawa gminna z dnia 12. Sierpnia 1866, wraz z ustawa o jednaniu stron w sporze będących z dnia 6. Marca 1875. Złoczyw: Nakładem i drukiem księgarni Wilhelma Zukerkandla, 1899. 196 s.

9. Ustawa dla Krylestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Kniestwa Krakowskiego, zmieniająca §§ 11 i 13. sejmowej ordynacyi wyborczej. Dziennik ustaw i rozporządzen krajowych dla Krylestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem Księstwem Krakowskem. 29 marca 1867. Część II. C. 7–8.

10. Ustawa dla Krylestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, zmieniająca dla miasta Brodow, §§ 15. i 28. ordynacje wyborczej dla gmin z dnia 12. Serpnia 1866. Dziennik ustaw i rozporządzen krajowych dla Krylestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem Księstwem Krakowskem. 29 marca 1867. Część II. C. 12.

11. Ustawa, obowiązująca w Krylestwi Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskem, zawierająca zmianę ustawy grunimej z powodu usunięcia postanowiem, organiczających udział niechrześcijańskich członków gminy w reprezentacji gminnej. Dziennik ustaw i rozporządzen krajowych dla Krylestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem Księstwem Krakowskem. 6 grudnia 1868. Część XVI. C. 107–108.

Анотація

Вишневецький Б. С. Особливості проведення виборів в селах Галичини в складі Австрії та Австро-Угорщини. – Стаття.

Дослідження присвячене аналізу виборчого процесу в селах Галичини у період перебування регіону у складі Австрії та Австро-Угорщини. У роботі розглянуто законодавчі основи проведення виборів, особливості формування виборчих округів та участі різних категорій населення у виборчому процесі. З'ясовано, що вибори в гмінах регулювалися австрійським законодавством, яке передбачало майновий ценз і багатривневу систему виборчих кіл.

Виборче право було обмеженим і надавалося переважно заможним громадянам, які сплачували значні податки. Виборців поділяли на два або три кола залежно від рівня оподаткування, що призводило до нерівності в представництві. Голосування відбувалося особисто, а у виняткових випадках – через уповноважених осіб. Участь у виборах жінок і військовослужбовців була обмеженою. Процедура виборів ґрунтувалася на затверджених списках виборців, які громада могла переглядати та оскаржувати. За порушення виборчих норм передбачалося анулювання результатів і проведення повторного голосування. Окрім офіційних виборчих органів, значну роль у громадському житті продовжували відігравати традиційні сільські сходи,

на яких обговорювали важливі питання місцевого самоврядування.

Встановлено, що вибори в селах Галичини мали виразний соціальний та конфесійний характер. Християнське населення, зокрема католики, мало перевагу у представницьких органах, що відобразалося у виборчому законодавстві, згідно з яким не менше двох третин радників повинні були бути християнами. Особи, які сплачували найбільші податки, могли бути обрані без виборів, що створювало систему, де влада в селах часто концентрувалася в руках економічно найвпливовіших жителів. Значну роль у регулюванні виборчого процесу відіграло державне втручання. Водночас існували механізми оскарження виборчих списків та результатів голосування, що свідчить про прагнення до певного рівня справедливості та правового порядку.

Ключові слова: австрійське законодавство, виборче право, гмінна рада, виборчі кола, місцеве самоврядування, податковий ценз, християнське представництво, сільські сходи.

Abstract

Vyshnevsky B. S. Peculiarities of holding elections in the villages of Galychyna as part of Austria and Austria-Hungary. – Article.

The study is devoted to the analysis of the electoral process in the villages of Galychyna during the period when the region was part of Austria and Austria-Hungary. The work examines the legislative framework for holding elections, the features of the formation of electoral districts and the participation of various categories of the population in the electoral process. It was found that elections in communes were regulated by Austrian legislation, which provided for a property

qualification and a multi-level system of electoral districts.

The right to vote was limited and was granted mainly to wealthy citizens who paid significant taxes. Voters were divided into two or three districts depending on the level of taxation, which led to inequality in representation. Voting took place in person, and in exceptional cases – through authorized persons. The participation in the elections of women and military personnel was limited. The election procedure was based on approved lists of voters, which the community could review and appeal. Violation of election rules provided for the annulment of the results and a repeat vote. In addition to official electoral bodies, traditional village assemblies continued to play a significant role in public life, where important issues of local self-government were discussed.

It has been established that elections in the villages of Galychyna had a distinct social and confessional character. The Christian population, in particular Catholics, had an advantage in representative bodies, which was reflected in the electoral legislation, according to which at least two-thirds of the councilors had to be Christians. Persons who paid the highest taxes could be elected without elections, which created a system where power in the villages was often concentrated in the hands of the most economically influential residents. State intervention played a significant role in regulating the electoral process. At the same time, there were mechanisms for appealing against electoral lists and voting results, which indicates a desire for a certain level of justice and legal order.

Key words: austrian legislation, electoral law, municipal council, electoral districts, local government, tax qualification, christian representation, village assembly.

УДК 340
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2025.2>

Л. М. Добробог
orcid.org/0000-0002-7149-7697
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії держави та права
Дніпровського державного університету внутрішніх справ

ЮРИДИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ: ЗАГАЛЬНОПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. Сучасна правова реальність вимагає вдосконалення механізмів правотворення та правозастосування, що, у свою чергу, зумовлює необхідність глибокого аналізу юридичної техніки як ключового елемента правової системи. Юридичні конструкції виступають її складовою, забезпечуючи логічну послідовність, структурованість та ефективність правового регулювання.

Значення юридичних конструкцій проявляється в їхній ролі у формуванні нормативних приписів (особливо у сфері законотворчості), узгодженні правових норм та забезпеченні правової визначеності. Уніфікація та систематизація таких конструкцій сприяє узгодженості законодавства, запобігаючи правовій невизначеності та колізіям. Особливої уваги потребує загальноправовий аспект юридичних конструкцій, оскільки їхні методологічні характеристики є спільними для різних галузей права, що робить їх універсальним інструментом юридичної техніки. Вони виступають засобом упорядкування правового матеріалу, забезпечуючи логічну взаємопов'язаність правових норм. Застосування ефективних юридичних конструкцій сприяє підвищенню рівня правової передбачуваності та усуненню суперечностей у законодавстві.

В умовах активного оновлення законодавства та гармонізації правових систем дослідження юридичних конструкцій дозволяє сформулювати рекомендації щодо покращення якості нормативних актів, що, своєю чергою, сприятиме зміцненню правовладдя.

Таким чином, аналіз юридичних конструкцій у контексті загальноправового підходу є актуальним для вдосконалення правового регулювання, забезпечення системності законодавства та підвищення ефективності правозастосування.

Стан опрацювання проблематики. Проблема юридичних конструкцій як елемента юридичної техніки досліджується в межах загальної теорії права, правотворчості та правозастосування. Значний внесок у розвиток цієї теми зробили як вітчизняні вчені, що досліджують логіко-структурні особливості правових норм, так і зарубіжні дослідники, які аналізують юри-

дичні конструкції крізь призму вдосконалення законодавчої техніки (виходячи з принципу правовладдя).

Зокрема, згадаємо таких авторів, у чиїх роботах висвітлюється окремий аспект вказаної нами проблематики: Г. Бойко, А. Дутко, М. Кельман, Д. Лавренко, Л. Легін, О. Легка, І. Онищук, П. Рабінович, І. Шутак та ін.

У наукових працях акцентується увага на методологічному значенні юридичних конструкцій, їхній ролі у забезпеченні внутрішньої узгодженості законодавства, правової визначеності та ефективності правозастосування. Водночас питання загальноправового характеру юридичних конструкцій потребує подальшого осмислення, оскільки більшість досліджень фокусуються на їхньому галузевому застосуванні [1–3].

Окрім цього увага науковців також зосереджена загалом на юридичній техніці. Досліджується її види, роль у формуванні якісного законодавства, правозастосуванні та правовій інтерпретації. Аналізуються засоби та методи юридичної техніки, зокрема правила нормотворення, систематизації та вдосконалення правових актів [4–6].

Окремі аспекти цієї проблематики розглядаються у контексті формальної логіки, правової семантики та юридичної герменевтики. Проте системний аналіз юридичних конструкцій як універсального інструменту юридичної техніки залишається актуальним завданням сучасної правової доктрини.

Метою статті є розкриття загальноправових аспектів юридичних конструкцій як складової частини юридичної техніки.

Виклад основного матеріалу. Висвітлюючи основні положення дослідження, варто вказати на розуміння юридичної техніки. Переважно юридична техніка пов'язується з законотворчістю (нормотворчістю) і сприймається як «система правил, способів, засобів і прийомів підготовки найбільш досконалих за формою та структурою проектів нормативно-правових актів, які забезпечують максимально повну і точну відповідність форми нормативних приписів їх змісту, а також доступність і простоту нормативного матеріалу» [7, с. 395].

Хоча доволі часто використовується й широкий підхід до її розуміння як системи засобів, прийомів і методів, що застосовуються у процесі правотворчості, систематизації, тлумачення та реалізації правових норм. Юридична техніка охоплює широкий спектр інструментів, спрямованих на забезпечення логічної узгодженості, внутрішньої несуперечливості та ефективності правового регулювання. Її значення виходить за межі суто технічного аспекту, оскільки вона відіграє фундаментальну роль у забезпеченні правової визначеності та передбачуваності правозастосування.

Зокрема, юридична техніка включає правила та принципи нормотворення, класифікацію правових норм, юридичну термінологію, а також методи юридичної конструкції, що сприяють точності й чіткості законодавчих актів. Важливим її елементом є юридичні конструкції, які забезпечують структурованість правової матерії та сприяють зменшенню правових колізій. Таким чином, розуміння юридичної техніки як комплексного явища є необхідною передумовою для глибокого аналізу її складових, серед яких особливе місце посідають юридичні конструкції. У цьому сенсі варто погодитись з Д. Лавренко відносно того, що юридичні конструкції є одними з найважливіших інструментів у створенні законів. Вони допомагають упорядкувати відносини між людьми в суспільстві та зробити їх більш точними й зрозумілими [8, с. 132].

Наступним кроком нашого дослідження є з'ясування розуміння юридичних конструкцій. Як відзначається у науковій літературі, юридичне моделювання, як важливий елемент юридичної діяльності, має багату історію розвитку. У наукових працях підкреслюється його залежність від характерних рис континентального правового світогляду, для якого властиве сприйняття одиничних випадків через категорію типових абстракцій [9, с. 191].

Юридичні конструкції становлять одну з ключових складових юридичної техніки та відіграють важливу роль у формуванні та функціонуванні правової системи. Юридичні конструкції є логіко-структурними утвореннями, що забезпечують взаємозв'язок між правовими нормами, сприяючи їхній узгодженості та системності. Вони формуються на основі узагальнених правових понять і моделей, які використовуються для побудови нормативного матеріалу, забезпечення його внутрішньої несуперечливості та ефективного застосування.

З'ясування сутності юридичних конструкцій передбачає аналіз їхньої природи, структурних елементів та функціонального призначення. Важливим аспектом є дослідження способів і механізмів їхнього використання в різних галу-

зях права, а також впливу на правозастосування та правову визначеність. Саме тому подальший аналіз юридичних конструкцій дозволить не лише поглибити теоретичне розуміння цього феномена, а й виробити практичні рекомендації щодо вдосконалення правотворчого процесу та підвищення якості законодавчих актів.

Зважаючи на вказане, відзначимо наступне. Юридичні конструкції є одним із ключових елементів юридичної техніки, що забезпечують структурну впорядкованість правового матеріалу, системність правових норм і внутрішню узгодженість законодавства. Вони являють собою логіко-правові утворення, що формують узагальнені моделі правового регулювання та забезпечують належний рівень юридичної визначеності.

Юридичні конструкції слід розглядати як методологічний інструмент, що сприяє упорядкуванню правової матерії, створенню стійких правових категорій та ефективному функціонуванню правової системи. Вони використовуються для встановлення правового режиму тих чи інших суспільних відносин, що потребують нормативного врегулювання, а також для формування юридичних понять, що мають чітке і однозначне тлумачення.

Юридична техніка як система засобів і методів правотворення, систематизації та тлумачення норм права передбачає використання юридичних конструкцій для забезпечення логічної несуперечливості нормативного масиву. У межах юридичної техніки юридичні конструкції, на нашу думку, виконують наступні функції:

– систематизаційну, оскільки вони забезпечують структурованість законодавства, визначаючи стабільні нормативні моделі регулювання правовідносин. Ця функція юридичних конструкцій дозволяє уникати дублювання та надмірної деталізації законодавчих норм, що сприяє їхній більшій узгодженості та внутрішній гармонії;

– логіко-формальну, що полягає у забезпеченні логічної зв'язності правових норм і уникненні суперечностей у правовій системі. Ця функція забезпечує єдність термінології та концептуального апарату, що, у свою чергу, полегшує тлумачення та застосування норм права;

– правозастосовну, яка виражається у спрощенні механізму реалізації та інтерпретації норм права, оскільки чітка конструкція полегшує їхнє застосування у конкретних випадках. Ця функція юридичних конструкцій має особливе значення в судовій і адміністративній практиці, оскільки вона сприяє однаково підходу до вирішення схожих юридичних ситуацій, забезпечуючи правову визначеність і передбачуваність рішень. Використання чітких юридичних конструкцій зменшує ризик правових колізій та спрощує правозастосування, оскільки надає пра-

вовим нормам чітку структуру та логічну взаємопов'язаність.

Вкажемо, що у науковій літературі виокремлюються й інші функції [10, с. 64–68], хоча, на нашу думку, їх можна звести до виокремлених нами. Однак, це питання може бути предметом окремого вивчення.

Юридичні конструкції є універсальним засобом побудови правових норм, оскільки вони мають чітку логічну структуру, яка дозволяє адаптувати їх до різних галузей права, забезпечуючи єдність правового регулювання.

Таким чином, юридичні конструкції не лише є засобом упорядкування нормативного матеріалу, а й виступають важливим інструментом стабільності та ефективності правового регулювання.

Ще одним аспектом, що має бути висвітлений у межах загальнотеоретичної характеристики юридичних конструкцій, є види юридичних конструкцій. Вони відображають особливості правового регулювання та дозволяють визначити загальні підходи до класифікації нормативних утворень у правовій системі. Аналіз видів юридичних конструкцій дає змогу виявити їхню роль у формуванні правової доктрини та вплив на ефективність правозастосування.

На нашу думку, найбільш доцільно класифікувати юридичні конструкції за наступним критерієм – залежно від рівня узагальнення та сфери застосування юридичних конструкцій. Відповідно до цього критерію необхідно виокремити такі різновиди досліджуваного явища:

1) загальноправові – конструкції, що застосовуються в усіх галузях права та визначають основні юридичні категорії, наприклад, «правосуб'єктність», «юридичний факт», «правовідносини». Вони формують фундаментальні засади правової системи, забезпечуючи єдність правового регулювання та стабільність нормативного порядку. Завдяки універсальності загальноправових конструкцій правові інститути різних галузей зберігають концептуальну узгодженість і взаємопов'язаність;

2) галузеві – конструкції, що мають спеціалізований характер і використовуються у певних галузях права, наприклад, «договір» у цивільному праві або «злочин» у кримінальному праві. Вони визначають специфічні правові механізми, що відповідають особливостям регулювання окремих суспільних відносин. Галузеві конструкції є важливими для деталізації загальноправових категорій і дозволяють адаптувати загальні принципи права до конкретних правових сфер;

3) процедурні – конструкції, що визначають механізми реалізації норм права, наприклад, «позов», «судовий розгляд», «адміністративне провадження». Вони забезпечують ефективність правозастосування, регламентуючи порядок роз-

гляду юридичних справ і забезпечення правової визначеності. Чітке формулювання процедурних конструкцій сприяє справедливому розгляду справ і забезпеченню принципу правовладдя.

Універсальність загальноправових конструкцій зумовлює їхню ключову роль у забезпеченні цілісності правової системи та її адаптивності до змінюваних суспільних умов.

Додамо, що юридичні конструкції є не лише технічним, а й концептуальним інструментом, що формує основи правового регулювання. Їхнє значення полягає у:

– забезпеченні правової визначеності, що сприяє передбачуваності правозастосування;

– збереженні єдності та узгодженості правової системи шляхом уніфікації нормативних підходів до регулювання правовідносин;

– оптимізації нормотворчості, оскільки використання усталених конструкцій дозволяє уникати надмірної деталізації нормативного матеріалу та спрощувати законодавчі тексти.

Ефективність юридичних конструкцій залежить від рівня їхньої розробленості, адекватності суспільним потребам та логічної узгодженості в межах правової системи.

Узагальнюючи також наголосимо на тому, що у правовій доктрині юридичні конструкції розглядаються як один із засобів формалізації права, що дозволяє забезпечити його структурну впорядкованість. Теоретичний аналіз юридичних конструкцій дає змогу:

1) визначити закономірності їхнього функціонування у різних правових системах;

2) дослідити механізми трансформації конструкцій під впливом змін у суспільному розвитку;

3) обґрунтувати необхідність гармонізації правових конструкцій у контексті європейської правової інтеграції.

Загальноправовий аспект юридичних конструкцій вказує на їхню універсальність, а також на необхідність їхнього подальшого дослідження для вдосконалення правової системи та підвищення ефективності правозастосування.

Висновки. Юридичні конструкції є важливим елементом юридичної техніки, що забезпечує системність, узгодженість та ефективність правового регулювання. Вони виконують ключову роль у правотворчості та правозастосуванні, впливаючи на рівень правової визначеності та стабільності нормативної бази. У контексті загальноправового підходу юридичні конструкції постають як універсальні логіко-правові утворення, що слугують основою для розбудови правової системи. Подальше дослідження їхньої сутності та функціонального значення є необхідним для вдосконалення механізмів правового регулювання та підвищення якості юридичної техніки.

Література

1. Бойко Г.І. Юридична конструкція як особлива процедура правотворчості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2014. Вип. 27(1). С. 15–18.
2. Кунцевич М.П. Юридична конструкція форми реалізації виконавчої влади. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 2. С. 43–47.
3. Підгородський Б.М. Роль юридичних конструкцій у реалізації матеріального та процесуального права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*.
4. Дутко А.О. Юридична техніка: види та зміст. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2006. № 3. С. 25–33.
5. Легка О. В. Юридична техніка законодавчих та правозастосовних актів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 101–107.
6. Манько Д. В. Юридична техніка й технології. Херсон: Олді-плюс, 2013. 202 с.
7. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016 ; Ліра ЛТД. 468 с.
8. Лавренко Д.О. Роль юридичних конструкцій в нормотворчій діяльності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 12. С. 130–135.
9. Бойко Г.І. Юридична конструкція як засіб юридичної техніки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. С. 190–197.
10. Лавренко Д.О. Функціональна панель юридичних конструкцій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 64–68.

Анотація

Добробог Л. М. Юридичні конструкції як елемент юридичної техніки: загальноправовий аспект. – Стаття.

Дослідження присвячене аналізу юридичних конструкцій. Розглядається розуміння юридичної техніки як системи засобів, методів і прийомів, що застосовуються для створення, систематизації, тлумачення та реалізації правових норм. Акцентовано увагу на її значенні для забезпечення логічної узгодженості, внутрішньої несуперечливості та ефективності правового регулювання.

З'ясовано, що юридична техніка охоплює широкий спектр інструментів, серед яких правила нормотворення, юридична термінологія, методи юридичної конструкції та систематизації нормативного матеріалу. Особливе місце займають юридичні конструкції, що забезпечують структурованість законодавства, формування правових категорій та мінімізацію правових колізій. Встановлено, що юридичні конструкції є важливим інструментом правової визначеності та передбачуваності правозастосування.

У межах дослідження юридичних конструкцій виокремлено їхні функції: систематизаційну, що забезпечує узгодженість законодавства; логіко-формальну, спрямовану на уникнення суперечностей у правових нормах; правозастосовну, що сприяє спрощенню реалізації та інтерпретації норм права.

Запропоновано класифікацію юридичних конструкцій за рівнем узагальнення та сферою застосування: загальноправові конструкції, що є універсаль-

ними; галузеві, характерні для конкретних правових сфер; процедурні, які визначають механізми реалізації норм права.

Встановлено, що юридичні конструкції є не лише технічним, а й концептуальним засобом правового регулювання, що забезпечує правову визначеність, єдність правової системи та ефективність правотворчого процесу. Запропоновано підходи до вдосконалення використання юридичних конструкцій у правотворчості, що сприятиме підвищенню якості законодавчих актів та правозастосовної практики.

Резюмовано, що у контексті загальноправового підходу юридичні конструкції постають як універсальні логіко-правові утворення, що слугують основою для розбудови правової системи. Подальше дослідження їхньої сутності та функціонального значення є важливим для вдосконалення правового регулювання.

Ключові слова: законотворчість, нормативно-правовий акт, правова модель, функція правових конструкцій, юридична конструкція, юридична техніка.

Summary

Dobrobog L. M. Legal Constructs as Legal Technique Element: General Legal Aspect. – Article.

The study is devoted to the legal structures analysis. Legal technique understanding as a system of means, methods and techniques used to make, systematize, interpret and implement legal norms is considered. Attention is focused on its importance for ensuring logical coherence, internal consistency and effectiveness of legal regulation.

It was found out that legal technique covers a wide range of tools, including rules of norm-making, legal terminology, methods of legal construction and systematization of normative material. A special place is occupied by legal constructs that ensure the legislation structuring, the legal categories formation and the legal conflicts minimization. It was established that legal constructs are an important tool for legal certainty and predictability of law enforcement.

Within the framework of the legal constructs study, their functions are distinguished: systematization, ensuring the coherence of legislation; logical and formal, aimed at avoiding contradictions in legal norms; and law enforcement, which contributes to the simplification of the legal norms implementation and interpretation.

A classification of legal construct by level of generalization and scope of application is proposed: general legal constructs, which are universal; sectoral, that are characteristic of specific legal spheres; and procedural, determining the mechanisms for legal norms implementing.

It is established that legal constructs are not only a technical, but also a conceptual means of legal regulation, which ensures legal certainty, unity of the legal system and efficiency of the law-making process. Approaches to improving the use of legal constructs in law-making contributing to improving the quality of legislative acts and law enforcement practice, are proposed.

It is summarized that in the context of the general legal approach, legal constructs appear as universal logical and legal formations that serve as the basis for building the legal system. Further study of their essence and functional significance is consequential for improving legal regulation.

Key words: law-making, legal act, legal model, legal constructs function, legal construct, legal technique.